

Г.Я.Амандыкова¹

*¹ф.ғ.к., Халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушысы
Сорбонна-Қазақстан институты, Абай атындағы ҚазҰПУ*

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
МАМАНДЫҒЫ СТУДЕНТТЕРІНЕ ФРАНЦУЗ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ
ИНКЛЮЗИВТІ ӘДІСТЕМЕСІ:
МУҒАЛІМ ТӘЖІРИБЕСІ**

Аңдатпа

Сапалы білім - білікті тұлғаны қалыптастырудың барлық талаптары мен қағидаларын, соның ішінде инклюзивті білім беру мүмкіндіктерін жүзеге асыратын білім. Заманауи мектепте инклюзивті білім беру принциптерін жүзеге асыру жалпы білім беру жүйесінде ерекше мәнді. Бұл жүйенің негізгі құрамдастары - ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылармен жұмыс жүргізу барысында практикаға бағытталған тапсырмаларды, сондай-ақ бүгінгі таңдағы сан алуан технологияларды пайдалану және даму бағытындағы бағалау әдісін - прогрессивті бағалау жүйесін қолдану маңызды.

Түйін сөздер: инклюзивті әдіс, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар, оқытуды даралау, француз тілін оқыту әдістемесі, заманауи технологиялар.

Амандыкова Г.Я.¹

*¹к.ф.н., старший преподаватель кафедры Международных отношений Института
Сорбонна-Казахстан КазНПУ им.Абая*

**ИНКЛЮЗИВНАЯ МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ФРАНЦУЗСКОМУ ЯЗЫКУ ДЛЯ
СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО И
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ»: ОПЫТ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ**

Аннотация

Особое значение в системе общего образования имеет реализация принципов инклюзивного образования в современной школе. Основными компонентами данной системы являются практико-ориентированные задания при работе с обучающимися с особыми образовательными потребностями, а также использование разнообразных современных технологий и метода развивающей оценки – прогрессивной системы оценивания.

Ключевые слова: инклюзивный подход, учащиеся с особыми образовательными потребностями, индивидуализированное обучение, методика преподавания французского языка, современные технологии.

Amandykova G.Ya.¹

*¹c.ph.s., senior lecturer of faculty of International relations
Sorbonne-Kazakhstan Institute, Abai KazNPU*

**INCLUSIVE METHOD OF TEACHING FRENCH TO STUDENTS OF
INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS: TEACHER'S
PRACTICE**

Abstract

The implementation of the principles of inclusive education in a modern school is of particular importance in the general education system. The main components of this system are practice-oriented tasks when working with students with special educational needs, as well as the use of a variety of modern technologies and a developmental assessment method - a progressive assessment system.

Keywords: inclusive method, students with special educational needs, individualization of learning, methodology of teaching French, modern technologies.

Шет тілдерін үйрену әдістері соңғы жылдары айтарлықтай дамып, әртүрлі тәсілдер кеңінен қолданылуда. Бұл тәсілдерге тыңдалым, оқылым, жазылым және айтылым дағдыларын дамыту, сондай-ақ рөлдік ойындар, пікірталастар, жобалық жұмыстар және заманауи технологияларды пайдалану сияқты интерактивті әдістер жатады. Әр әдіс өз артықшылықтары мен кемшіліктеріне ие, сондықтан оларды тиімді пайдалану қажеттігі туындайды. Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде инклюзивті әдістердің қолданылуы ерекше маңызға ие. Бұл әдістердің тәжірибеде қолданысы түрлі елдерде, оның ішінде Қазақстанда да өзекті мәселеге айналып отыр.

Бұл мақалада мен француз тілін оқытуда инклюзивті әдістемені қолдану тәжірибеммен бөліскім келеді. Инклюзивті әдіс - бұл әр студенттің жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың материалды тиімді меңгеруі үшін ең қолайлы жағдай жасауға бағытталған тәсіл. Бұл заманауи шара студенттердің бастапқы білім деңгейіне, әлеуметтік немесе этникалық тегіне қарамастан, оларға тең мүмкіндік беру арқылы оқу процесін қамтамасыз етеді. [1]

Шетел тілдерін, оның ішінде француз тілін оқытуда, студенттердің тілдік және мәдениетаралық дағдыларын дамыту кезінде, олардың әрқайсысының ерекше қасиеттері мен қабілеттерін ескере отырып, оқу үрдісіне толыққанды қатысуын қамтамасыз ету мақсатында инклюзивті әдіс тиімді әрі қажетті. Қазіргі білім беру саласындағы әдістемеде инклюзивті бағыт білім алушылардың барлығына бірдей мүмкіндіктер туғызу мақсатында маңызды талап екенін ескеріп, француз тілін оқыту әдістемесі қазақтілді және орыс тілді аудиторияларға бейімделген ерекшеліктерді де ескеруді қажет етеді.

Студенттердің тіл меңгеру деңгейлеріне байланысты жалпыевропалық стандарттарға (CECR) негізделген топтарға бөлінгеннің өзінде, әр топтың ішінде әр студенттің білім алу қарқыны әртүрлі болады. Тіл үйренуші топта әртүрлі деңгейдегі дайындықтары, ынтасы мен қабілеттері бар оқушылар болуы сөзсіз. Әрбір студент бірегей тұлға болғандықтан, олардың қабілеттері түрліше, әсіресе шет тілін үйрену кезінде кейбір студенттердің осы бағыттағы ерекше бейімділіктері байқалуы мүмкін. Инклюзивті оқыту әдістемесі студенттердің жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту процесін даралауды көздейді, сондықтан, студенттердің әр қайсысына ең тиімді әдісті таңдау оқыту бағдарламасын икемді әрі тиімді етеді.

Бір топта оқитын білім алушылардың дайындық деңгейі әртүрлі болып келеді, кейбіреулер жаңадан бастап оқушылар болуы мүмкін, ал басқалары тілдің озық пайдаланушылары болуы мүмкін ал әрбір оқушының оқу ортасында өзін сенімді және жайлы сезінуін қадағалаған жағдайда, топты тілді меңгеру деңгейіне қарай бөлгеннің өзінде, оқу барысында төмен дайындықпен келген әр студентке өз деңгейінде жұмыс істеуге мүмкіндік беретіндей, бір топта әр түрлі деңгейдегі тапсырмалар әзірлеу үшін, қосымша көрнекі мазмұнды, бейнероликтерді, инфографикаларды және грамматикалық, лексикалық материалды қарапайым түрде түсіндіру қажеттігінен сабақты икемді түрде жоспарлау маңыздылығы туындайды. Осы мақсатта білім алушының жасына психологиялық ерекшелігіне назар аударамыз.

Оқу психологиясында білім алушының темпераменті келесідей топтарға бөлінеді:

сангвиник, холерик, флегматик, меланхолик; экстраверт немесе интроверт; циклотимиялық немесе шизофрениялық; сыртқы бағытталған, стероидты немесе невротикалық. Бұл топтар адам мінез-құлқының түрлі ерекшеліктерін сипаттайды, олардың әрқайсысы оқушының оқу процесінде қалай әрекет ететінін көрсетеді. Онан тыс, түрлі жағдайларға байланысты, денсаулық жағдайы бойынша білім алушылар арнайы топтарға бөлінеді. Оқу материалын қабылдау, ақпарат алмасу жылдамдығына байланысты білім алушыларды екі топқа: бірінші топ - жылдам қабылдайтындар және екінші топ баяу қабылдайтындар деп, оқушының мотивациясына қарай, бірінші топ -қызығушылықпен оқитындар және белсенді түрде оқымайтындар деп бөлуге болады. Екінші топты ерекше оқытуды қажет ететін, «арнайы білім беру қажеттіліктері бар оқушылар» деп те айтуға болады.

Мен өз тәжірибемде оқушылардың жаңа дидактикалық материалды игеру жылдамдығына орай, сараланған тапсырмаларды жиі қолданамын, мысалы, жаңадан бастаған студенттерге қарапайым сөз тіркестері мен сөздік жаттығулары бар тапсырмаларды ұсына аламын, ал материалды жылдам қабылдайтын, аудиториялық тапсырманы шапшаң игеретін аудиториядан тыс жұмысты дер кезінде тыңғылықты орындайтын студенттер үшін күрделірек мәтіндерді және тереңірек деңгейдегі талқылауларды қамтитын жаттығулар әзірлеймін. [2]

Қазіргі уақытта технологиялар оқыту процесінің маңызды құрамдас бөлігіне айналууда. Мен француз тілін оқыту барысында Duolingo, Quizlet сияқты онлайн платформалар мен қолданбаларды, сондай-ақ тыңдау мен грамматиканы дамытуға арналған арнайы ресурстарды белсенді түрде қолданамын. Бұл құралдар сабақ этаптарын әртүрлі етіп, қызықты етуге көмектеседі, жаңа сабақ материалын топтың қаншалықты меңгергенін көрсетеді, сонымен қатар әр студентке өзінің жеке қарқынымен өзіне ыңғайлы жылдамдықпен жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Оқушылардың өзара әрекеттесуіне және білім алмасуына көмектесу үшін мен топтық және жұптық тапсырмаларды жиі ұйымдастырамын. Топта әртүрлі деңгейдегі студенттердің болуы маңызды, өйткені озық студенттер тілді енді ғана үйрене бастағандарға көмектесе алады, ал өзіне сенімі төмен студенттер құрдастарының қолдауымен қолайлы ортада француз тілінде сөйлем құрастыру, айтылған ақпаратты түсіну, тақырыпқа байланысты сұрақ қоя алу, сұраққа жауап бере алу тәрізді өз дағдыларын дамыта алады.

Дидактикалық материалдарды әртүрлі формада ұсыну, мысалы, мәтін, аудио, бейнемазмұн, суреттер оқыту процесін тиімді етеді. Мұндай әдіс оқу стилі әртүрлі оқушылардың қажеттіліктерін ескеруге мүмкіндік береді. Мысалы, кейбір оқушылар үшін мәтінмен жұмыс жасау қиын болуы мүмкін, ал бейнемазмұн немесе суреттер олардың түсінуін жеңілдетіп, қызығушылықтарын арттыра алады.

Сондай-ақ инклюзивті тәсілдің маңызды бөлігі икемді бағалау жүйесін пайдалануға негізделеді. Соңғы нәтижені ғана емес, әр оқушының жеке үлгерімін тұтас ескеруге тырысамын. Ерекше білім алатын студенттің әрбір әрекеті, оның ішінде аудиторияда және аудиториядан тыс жұмыстарын белсенді түрде орындауы бағаланатынын, маңызды екенін сезінуі қажет мұндай жағдайларда бағалау жүйесін сараланады, мысалы, ерекше білім алуды қажет ететін студент бір аптада жаңа сөздік қордың белгілі бір көлемін меңгеріп, оны мәтін құрастыру барысында кеңінен және еркін қолдана алса, тілдің басқа аспектілері бойынша дамуды көрсетпесе де, оның жұмысы жоғары бағаланады, өйткені инклюзия әдісінде икемді бағалау әрбір кішігірім прогресті бағалау процесі, демек, әрбір кішігірім жетістікті бағалау ерекше білім алуды қажет ететін оқушыға ынталандыру мен қолдау көрсету. Инклюзивті әдіс білім алушы топтың әрбіріне көмектесу үшін әртүрлі технологиялар мен материалдарды қолдануды ғана емес, сонымен қатар, студенттер

арасындағы өзара көмек, төзімділік, құрмет және қолдау көрсету мәселелеріне мән беруді қамтиды.

Әрбір студент өзін сенімді сезінетін, оқу процесіне қатысу мүмкіндігі бар және табысты оқу үшін қажетті қолдау таба алатын ортаны құру ерекше маңызды. Инклюзивті білім беру барлық оқушыларды, соның ішінде әртүрлі оқу қиындықтарына тап болуы мүмкін оқушыларды бір оқу ортасына біріктіруді көздейтін оқытушы студенттердің білім деңгейлеріндегі айырмашылықтарды, олардың мәдени айырмашылықтарын және оқу барысында кездестіретін тілдік кедергілерін ескеруі керек дегенді білдіреді. Мысалы қазақтілді аудиторияның ерекшеліктерін ескеру француз тілін оқытын қазақтілді студенттер әсіресе француз тілін жаңа бастап оқыған кезде, көбінесе француз, қазақ және орыс тілдерінің тілдік айырмашылықтарына артикль және женский, мужской род категориясы байланысты мәселелерге тап болады. Бастапқы деңгейлерде олардың француз тілін білуі шектеулі болғандықтан, француз грамматикасын, айтылуын және француз лексикасын қабылдауда қиындықтар туындауы мүмкін. Сонымен қатар, қазақ тілі агглютинативті тіл болса, француз тілі аналитикалық тілдің құрылымын қабылдауға күрделілік қосатынын ескеру қажет. Бұл оқытушының әдістемесі икемді болуын және осы қиындықтарды жеңу үшін нақты әдістерді қолдануын талап етеді. [3]

Білім беру үдерісінде ерекше қажеттіліктері бар студенттерге қатысты көптеген табысты мысалдарды келтіруге болады. Кейбір студенттерге ақпаратты түсіну қиын болса да, көрнекі және интерактивті әдістерді, мысалы, инфографика, субтитрлермен бейнероликтер, практикалық тапсырмалар қолдану арқылы олар оқу процесіне белсене қатысып қана қоймай, француз тілін қолданудағы сенімділіктерін айтарлықтай арттыра алды. Бұл әдіс басқа студенттер үшін де пайдалы болды, өйткені олар тәжірибелерін әртараптандырып, материалды жақсырақ меңгерді.

Инклюзивті білім беруде заманауи технологиялар үлкен көмек бола алады. Дидактикалық ақпаратты ұсынуға көрнекі немесе визуалды, аудио немесе виртуалды және зейіннің дамуына әсер ететін кинематографиялық технологияларды қолдану ерекше білім беруді қажет ететін студенттер үшін сабақты жақсы нәтиже көрсеткіштері бар. Француз тілінің айтылуы мен интонациясын жақсы түсінуге көмектесетін аудио және бейне материалдар ұсына алатындай Абай университетінің материалдық-техникалық базасы студенттерге қазіргі заманғы білім беру технологияларын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Университетте студенттерге арналған қолжетімді оқу залдары мен оқу материалдарының кең ауқымы бар. Мысалы, университеттің Сорбон-Қазақстан Институтында француз тілін үйрену үшін арнайы компьютер кластары, интерактивті тақтамен жабдықталған аудиториялар, лингафонды лабораториялық кабинеттер жұмыс істейді онлайн платформалар мен қолданбаларды пайдалану студенттерге өз қарқынымен жұмыс істеуге және кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Ерекше білім алуды қажет ететін студенттер үшін сондай-ақ онлайн курстар, мобильді қосымшалар, виртуалды зертханалар және тіпті әлеуметтік медиа инклюзивті ортаны құрудың пайдалы құралы бола алады, бұл әрбір студенттің оқу процесіне теңдей және бірдей қосылуына мүмкіндік береді.

Сөйлеу және тыңдау дағдыларын жетілдіру үшін мынадай ұсыныстарды орындауға болады: сөйлеуді тыңдауда француз тіліндегі әндер, подкасттар, аудиокітаптар тыңдау француз тілінде фильмдер, бағдарламалар немесе жаңалықтарды субтитрлермен көріп, контексті түсіну, аудитория жұмысында өздік жұмыс кезінде сөйлесетін серіктес болу, достарымен немесе француз тілі клубында тілдік топтармен сөйлесіп, сенімділігін арттыру, сондай-ақ қолданбаларды пайдалану Duolingo сияқты қолданбалар тіл үйренуде, сонымен қатар тыңдау мен сөйлеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Ерекше білім алуды қажет ететін студенттердің қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, шет тілінде

сөйлеу қорқынышын жеңуге көмектесетін рөлдік ойындар сияқты ойын әдістері қолданылады, үнемі позитивті күшейту, кішігірім жетістіктерін бағалап, әр студенттің күшті жақтарын анықтап, қиын жақтарымен жұмыс жасау, қателесуден қорықпайтын етіп және қателерінен сабақ алатындай студенттер арасында сенім мен өзара түсіністік атмосферасын құру - инклюзив технологиясы қалыптастыратын мұндай артықшылықтар туралы психолог әдістеме теоретиктері құнды тұжырымдамалар жасаған

И. Бежен мен Г. Дюссоның 1982 жылы жарияланған еңбектері, психология, философия немесе әлеуметтік талдау салаларына қатысты: «Оқыту индивидуализациясы - әрбір оқушыға оқу мақсаттарына қол жеткізу үшін оның бұрынғы білімін ескере отырып, оқу әрекетін уақыт пен кеңістікте ұйымдастыруға мүмкіндік береді, оның жеке ерекшеліктерін барынша ескеретін жағдайлар жасау. Бұл білім алушыға өздігінен жүріп, жеке қарқынымен оқуына, қажетті сапалы білім . . . алуына мүмкіндік береді.» [1] Бұл тұжырымдама тиімді білім беру ортасын құрудың маңыздылығын көрсетеді, ол әрбір оқушының ерекшеліктерін, алдыңғы тәжірибесін және жеке таңдауларын ескереді. Осы контексте оқу процесін жекелендіру оқушыларға өз жұмыс ырғағымен және жеке қажеттіліктеріне сәйкес білім алу мүмкіндігін білдіреді. Мұндай пікір қазіргі заманғы білім беру тәжірибелерін сипаттайды, себебі олар білім алушылар арасындағы жеке айырмашылықтарды, мысалы, дайындық деңгейін, қызығушылықтарын, оқу стилін және басқа да аспектілерді ескеруге бағытталған. Мұндай тәсіл әр оқушының білім беру мақсаттарына жетуін қамтамасыз ететін, оқушыларды оқу процесіне тереңірек тартуға, олардың ынтасын және оқу тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

Құқық мамандығы бойынша оқытын студенттермен жұмыс істей отырып, инклюзивті әдістерді қолданудың оқу үрдісіне белсенді қатысуға ықпал ететінін байқадым. Мұғалімнің әр студентпен үнемі диалог орнатып, олардың жеке мүмкіндіктеріне сәйкес тапсырмалар мен жаттығуларды таңдауы, сондай-ақ көрнекі құралдар мен заманауи технологияларды қолдану тілдік кедергілерді жеңуге көмектеседі. Шағын топтарда жұмыс істеу материалды тереңірек түсінуге көмектесіп, бір-біріне қолдау көрсету атмосферасын қалыптастырады. Сонымен қатар, қандай әдістердің тиімді екенін анықтау үшін студенттердің кері байланысын үнемі ескеріп отыру өте маңызды. [4]

Француз тілін үйретудің инклюзивті әдісі әрбір студентке жеке көзқарас пен қажеттілікке сай икемділікпен назар аударуды талап етеді, оқытудың түрлі әдістерін қолдану, студенттердің ерекше сипаттарын ескере отырып, заманауи технологияларды енгізу арқылы француз тілін үйрену үшін қолайлы және тиімді орта қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл тәсіл студенттерге материалды тереңірек меңгеруге көмектесіп қана қоймай, тілдік және мәдени кедергілерді жеңу арқылы олардың өзін-өзі сенімді сезінуін арттырады.

Француз тілі мұғалімі ретінде тәжірибемнен туындайтын негізгі тұжырым жаңа технологиялар тәсіл қазақтілді және орыс тілді аудиторияда тиімді оқытудың негізін құрайды. Шет тілін, әсіресе француз тілін оқыту барысында инклюзивті әдістеме әрбір студенттің жеке қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескеруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерді, сондай-ақ тілдік дағдылары әртүрлі деңгейдегі және белгілі бір денсаулық мәселелері бар жағдайларда білім алушыларды қамтып, олардың бәріне тең мүмкіндіктер мен қолайлы шарттарды қамтамасыз ету көзделеді. Француз тілін инклюзивті оқыту тәсілі оқушылардың әртүрлі қажеттіліктері мен қабілеттерін ескереді, икемді, қолдаушы және өнімді оқу ортасын жасайды. [5]

Сонымен әрбір студенттің бірегей екенін түсіну маңызды және олардың оқу білім алу қасиеттерін жеке ерекшеліктерін толық ашу үшін әрқайсысына жеке жұмыс ұйымдастырып, жеке назар аударуды мүмкін ететін әртүрлі әдістерді, технологияларды

және материалдарды кешенді пайдалану әрбір студенттің тілді меңгеруде дамуына және табысқа жетуіне мүмкіндік беретін инклюзивті атмосфераны құруға көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бежен, И. және Дюссо, Г. 1982 Энциклопедиялық білім беру және оқыту сөздігінде (1994)
2. Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, « Scolarisation des élèves en situation de handicap », Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, 21 août 2015
3. Daniel Vitry (dir.), Repères et références statistiques sur les enseignements, la formation et la recherche : édition 2009, septembre 2009, 426 p. p. 130 (4.19 Les enseignements adaptés dans le second degré)
4. Коваленко, Е.А. Инклюзивное образование: от теории к практике, от общего к частному, Алтынсаринские педагогические чтения, Материалы международной научно-практической конференции, 23 февраля 2024 года
5. Инклюзивное образование: методология, практика, технологии. Международная научно-практическая конференция, проводимая Институтом интегративного (инклюзивного) образования. Москва, 2011 г